

MADANIY TADBIRLAR ORQALI TALABALARNING BADIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Halimova Gulruxsor Hamid qizi

Osiyo Xalqaro Universiteti

Pedagogika yo'nalishi Magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan madaniy tadbirlarning talabalarning badiiy tafakkurini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Shuningdek, madaniy-ma'rifiy faoliyatning yoshlarning estetik didi, ijodiy fikrlashi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalanishiga ko'rsatadigan ta'siri yoritiladi. Maqolada teatr, badiiy kechalar, kitobxonlik tadbirlari, mushoira, ko'rgazma va ijodiy uchrashuvlarning ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni ochib berilgan. Talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodkorlik salohiyati hamda ma'naviy kamolotini rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlar bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: madaniy tadbirlar, badiiy tafakkur, pedagogik imkoniyatlar, estetik tarbiya, talaba, ijodiy fikrlash, ma'naviy kamolot, madaniy-ma'rifiy faoliyat, oliy ta'lim, san'at, kitobxonlik, teatr, milliy qadriyatlar.

Gulrukhsor Hamid qizi Halimova

Master's Student in Pedagogy

Asian International University

Abstract: This article analyzes the pedagogical potential of cultural activities organized in higher education institutions for developing students' artistic thinking from a scientific and pedagogical perspective. It also highlights the role of cultural and educational activities in fostering students' aesthetic taste, creative thinking, and respect for national and universal values. The article examines the educational

significance of theatrical performances, literary evenings, reading events, poetry recitals, exhibitions, and creative meetings in the teaching and learning process. Furthermore, it provides scientific and practical recommendations on pedagogical approaches aimed at enhancing students' independent thinking, creative potential, and spiritual development.

Keywords: *cultural activities, artistic thinking, pedagogical opportunities, aesthetic education, student, creative thinking, spiritual development, cultural and educational activities, higher education, art, reading culture, theater, national values.*

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar nafaqat talabalarga kasbiy bilim va ko'nikmalarni berish, balki ularning ma'naviy-axloqiy, estetik va ijodiy salohiyatini rivojlantirishni ham ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilamoqda. Shaxsning har tomonlama kamol topishi uning badiiy tafakkuri, estetik didi va ijodiy dunyoqarashining qay darajada shakllanganiga ham bevosita bog'liq. Shu nuqtai nazardan oliy ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan madaniy-ma'rifiy tadbirlar talabalarning intellektual va ma'naviy rivojlanishida muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Badiiy tafakkur insonning borliqni obrazlar, ramzlar va estetik mezonlar asosida idrok etish, voqea-hodisalarga ijodiy yondashish hamda mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini ifodalaydi. Mazkur sifatning rivojlanishi talabalarning nafaqat san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, balki ularning tanqidiy va kreativ fikrlash, muloqot madaniyati hamda muammolarga innovatsion yechim topish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Ayniqsa, globallashuv sharoitida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish orqali barkamol avlodni tarbiyalash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Madaniy tadbirlar – teatr tomoshalari, badiiy kechalar, kitobxonlik anjumanlari, mushoiralar, ko'rgazmalar, ijodiy uchrashuvlar va milliy qadriyatlarga bag'ishlangan loyihalar – talabalarning estetik dunyoqarashini boyitish, ularni san'at va adabiyotga yaqinlashtirish hamda ijodiy faolligini oshirishda muhim o'rin

egallaydi. Bunday tadbirlar ta'lim jarayonini mazmunan boyitib, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish imkonini yaratadi. Mazkur maqolaning maqsadi madaniy tadbirlar orqali talabalarning badiiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, madaniy-ma'rifiy faoliyatning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyatini yoritish hamda ushbu yo'nalishda samarali pedagogik yondashuv va tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

Madaniy tadbirlarning pedagogik mohiyati

Madaniy tadbirlar ta'lim-tarbiya jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, ular talabalarning bilim doirasini kengaytirish, ma'naviy dunyosini boyitish va estetik didini shakllantirishga xizmat qiladi. Oliy ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan turli madaniy-ma'rifiy tadbirlar talabalarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bilan birga, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Mazkur tadbirlar davomida talabalar o'z qobiliyatlarini namoyon etish, jamoa bilan ishlash, fikr almashish va ijodiy faoliyat bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Pedagogik nuqtai nazardan madaniy tadbirlar shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillarini amalga oshirishga xizmat qiladi. Bunday tadbirlar talabalarning individual qiziqishlari, iste'dodi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi. Natijada ta'lim jarayoni yanada qiziqarli, samarali va hayotiy mazmunga ega bo'ladi.

Badiiy tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari

Badiiy tafakkur insonning voqelikni estetik mezonlar asosida idrok etishi, badiiy obrazlar orqali fikrlashi va ijodiy yondashuvni namoyon etish qobiliyatidir. Ushbu sifat talabaning nafaqat adabiyot va san'atni anglashiga, balki hayotiy vaziyatlarga kengroq va mustaqil nazar bilan qarashiga ham xizmat qiladi.

Talabalarda badiiy tafakkurni rivojlantirish jarayonida ularning kuzatuvchanligi, tasavvur doirasi, tanqidiy fikrlashi va estetik didi bosqichma-bosqich shakllanadi. Ayniqsa, san'at asarlarini tahlil qilish, badiiy chiqishlarda ishtirok etish, she'r va hikoyalar mutolaasi hamda sahna ko'rinishlarini tayyorlash kabi faoliyatlar ijodiy tafakkurning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Madaniy tadbirlarning badiiy tafakkurni rivojlantirishdagi o'rni

Oliy ta'lim muassasalarida o'tkaziladigan kitobxonlik kechalari, teatr tomoshalari, mushoiralar, tasviriy san'at ko'rgazmalari, milliy bayramlar va ijodiy uchrashuvlar talabalarning badiiy dunyoqarashini boyitishda alohida ahamiyat kasb etadi. Bunday tadbirlarda ishtirok etish orqali talabalar san'at va adabiyot namunalarini chuqurroq anglaydi, estetik zavq oladi hamda o'z fikrini erkin ifodalash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Masalan, teatr tomoshalarini tahlil qilish yoki sahna asarlarini mustaqil sahnalashtirish talabalarning obrazli fikrlashi, nutq madaniyati va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi. Kitobxonlik tanlovlari esa mutolaa madaniyatini oshirish bilan birga, talabalarning tahliliy fikrlashi va badiiy asarlarga nisbatan mustaqil munosabatini shakllantiradi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar

Bugungi kunda madaniy tadbirlarni tashkil etishda interfaol metodlar, loyiha texnologiyasi, muammoli ta'lim, kreativ topshiriqlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorlikni sezilarli darajada oshirmoqda. Talabalarni tadbirlarning faol ishtirokchisiga aylantirish, ularga tashabbus ko'rsatish imkonini berish va jamoaviy ijodiy faoliyatni yo'lga qo'yish badiiy tafakkurning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, raqamli platformalar orqali virtual ko'rgazmalar, onlayn mushoiralar, elektron kitobxonlik loyihalari va multimedia taqdimotlaridan foydalanish talabalarning zamonaviy axborot muhitida estetik qarashlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik imkoniyatlar va amaliy tavsiyalar

Madaniy tadbirlar orqali talabalarning badiiy tafakkurini rivojlantirishda quyidagi pedagogik imkoniyatlardan samarali foydalanish maqsadga muvofiq:

- ta'lim jarayonini madaniy-ma'rifiy faoliyat bilan uyg'unlashtirish;
- talabalarning qiziqish va qobiliyatlarini inobatga olgan holda ijodiy loyihalarni tashkil etish;

- teatr, muzey, kutubxona va madaniyat markazlari bilan hamkorlikni kengaytirish;
- milliy qadriyatlar va xalq og'zaki ijodi namunalaridan keng foydalanish;
- talabalarning mustaqil ijodiy ishlari, esse, sahna ko'rinishlari va badiiy loyihalarini rag'batlantirish.

Mazkur yondashuvlar talabalarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish, estetik madaniyatini yuksaltirish, ma'naviy barkamolligini ta'minlash hamda kelajakdagi kasbiy faoliyatida kreativ fikrlaydigan mutaxassis sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, madaniy tadbirlar oliy ta'lim tizimida faqatgina tarbiyaviy vosita emas, balki talabalarning badiiy tafakkurini, estetik didini, mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantiruvchi samarali pedagogik mexanizm sifatida muhim o'rin egallaydi. Shu bois ta'lim muassasalarida madaniy-ma'rifiy ishlarni tizimli ravishda tashkil etish va ularni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Madaniy tadbirlar talabalarning badiiy tafakkurini rivojlantirishda samarali pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Ular yoshlarning estetik didini yuksaltirish, ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Madaniy-ma'rifiy tadbirlar orqali talabalar san'at va adabiyotga nisbatan qiziqish uyg'otadi, o'z fikrini erkin ifodalashni o'rganadi va jamoa bilan hamkorlikda ishlash tajribasini orttiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, teatr tomoshalari, kitobxonlik kechalari, mushoiralar, ijodiy uchrashuvlar, ko'rgazmalar hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda tashkil etilgan madaniy tadbirlar talabalarning badiiy tafakkurini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. Bunday tadbirlar ta'lim va tarbiya jarayonining uzviy bog'liqligini ta'minlab, talabalarning intellektual, ma'naviy va estetik kamolotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu bois oliy ta'lim muassasalarida madaniy-ma'rifiy ishlarni tizimli ravishda tashkil etish, ularni innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan boyitish hamda talabalarning ijodiy tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida mazkur yo'nalishda ilmiy izlanishlarni kengaytirish, madaniy tadbirlarning samaradorligini baholashning zamonaviy mezonlarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish ta'lim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi. Natijada badiiy tafakkuri yuksak, ijodkor, ma'naviy barkamol va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash uchun mustahkam pedagogik asos yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. **O'zbekiston – 2030 strategiyasi.** – Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to’g’risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2016.
4. Mirziyoyev Sh. M. **Yangi O'zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
5. Karimov I. A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
6. Avloniy A. **Turkiy guliston yoxud axloq.** – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
7. Vygotskiy L. S. **Pedagogik psixologiya.** – Moskva: Pedagogika, 1991.
8. Leontev A. N. **Faoliyat. Ong. Shaxs.** – Moskva: Politizdat, 1977.
9. Dewey J. **Art as Experience.** – New York: Perigee Books, 2005.
10. Gardner H. **Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences.** – New York: Basic Books, 2011.
11. UNESCO. **Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education.** – Paris: UNESCO Publishing, 2021.

12. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta’lim tizimini rivojlantirishga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar va uslubiy materiallar. – Toshkent, 2023.